

Hoe past kruidenrijk grasland in mijn bedrijfsvoering?

De productie van kruidenrijk grasland ligt tussen 5 en 8 ton droge stof per hectare en is dus lager dan intensief bemest grasland. Voordeel is wel dat dankzij er door diversiteit in de vegetatie altijd een soort is die optimaal kan groeien. De grote vossenstaart bijvoorbeeld doet het goed in het voorjaar; kropbaar en veldbeemd kunnen goed tegen droogte.

Inkuilen in balen heeft de voorkeur; zorg dat het niet te droog wordt en snijd het kort om groei te voorkomen.

Onder zomerse omstandigheden is het voordeliger om geen wikkelfolie te gebruiken (hooi). Het hakselen van dit product wordt vaak in combinatie met de vervaardiging van 'lasagnekuilen' uitgevoerd.

Waarom is maaisel van kruidenrijk grasland prima geschikt voor vee?

1. Kruidenrijk gras is lekkerder.
2. Het biedt meer structuur dan hoogproductief gras en mais.
3. Het is gezond door de kruiden, mineralen en elementen die erin zitten. Daardoor hebben koeien een betere weerstand en is er minder antibiotica nodig.
4. Uit voerproeven bij melkvee blijkt dat bijmenging van 25-30% kruidenrijk gras geen melkopbrengst kost. Het vee neemt door de bijmenging meer ruwvoer op. Dat komt door de tragere passagesnelheid in de pens.
5. Kruidenrijk hooi is ook prima voer voor droge koeien. Het bevat zo'n 750 VEM, 50 DVE en een gunstige verhouding tussen kat- en anionen en tussen Ca/P.
6. Kruidenrijk hooi is ook goed voor de pensontwikkeling van kalveren.

Bron: edepot.wur.nl/295728

PAST DAT?

WAT

Wat is kruidenrijk grasland en wat zijn kruidenrijke randen?

Kruidenrijk grasland is/heeft:

- een mix van minstens 4 soorten grassen en kruiden, maar vaak wel meer dan 10 soorten, bijvoorbeeld boterbloem, pinksterbloem, madeliefje, gewoon reukgras, kamgras, koekoeksbloem, grote ratelaar, moeras-vergeet-mij-nietje, rode klaver, smalle weegbree,
- kleurrijk,
- met een veel lager aandeel gras dan productiegrasland,
- open en divers van structuur door de vele kruiden, met veel bloeistengels en weinig blad.

Kamgrasweiden en vochtige hooilanden zijn goede voorbeelden van kruidenrijk grasland.

Als verbindingzone zijn kruidenrijke randen een goed idee.

Deze randen liggen bijvoorbeeld langs de sloten van de percelen, rondom plas-drassen en greppels. Ze kunnen verbindingen zijn tussen percelen met verlate maaidata, waar jonge weidevogels opgroeien.

WAAROM

Waarom is kruidenrijk grasland belangrijk voor weidevogels?

1. **Schuilmogelijkheden** - In kruidenrijk grasland ontwikkelt de vegetatie zich trager, waardoor het geschikte moment om te maaien veel later valt dan in productiegrasland. In de kritische tijd van eieren en jonge kuikens is de vegetatie daarom langer. Nesten en kuikens van weidevogels zijn hierdoor beter beschermd tegen predatoren.
2. **Voedselaanbod** - De open structuur zorgt dat zonlicht en warmte doordringen tot op de bodem, waardoor insecten in alle lagen van de vegetatie kunnen leven. Hoe meer structuurvariatie, hoe meer insecten. Ook zijn de prooi-insecten groter. Dit laatste is cruciaal voor de grotere kuikens.
3. **Voedselbereikbaarheid** - Door de open structuur zijn de insecten ook goed bereikbaar. Kuikens kunnen makkelijker door kruidenrijk grasland heenlopen, waardoor ze veel efficiënter kunnen foerageren. Dit spaart tijd en energie, die het kuiken weer kan investeren in meer eten en groeien.
4. **Opwarmmogelijkheden** - De open structuur maakt het mogelijk dat kuikens na een regenbui snel weer opdrogen. In een zwaar en dicht gewas zorgen schaduwwerking en afdruiwend water ervoor dat kuikens afkoelen en door onderkoeling doodgaan.

NB. Kruidenrijk grasland - zeker met een hoog waterpeil - is voor alle weidevogels geschikt. Het is belangrijk voor grutto's, scholeksters, tureluurs en Kieviten als broedgebied. De pulen maken er ook dankbaar gebruik van, maar zij komen ook graag op kale, slijkgige waterkanten, zoals langs sloten en plas-drasplekken.

NB2. In hergroeiend productiegrasland is onvoldoende voedsel en dekking voor grutto-kuikens aanwezig!

DUIDELIJKE VOORKEUR EN RESULTAAT

Weidevogels broeden bij voorkeur in kruidenrijke percelen dan in kruidenarme. Ook kiezen gruttokuikens 4-5 keer liever kruidenrijk lang gras dan kruidenarm lang gras. Tevens overleven er veel meer kuikens als ze in kruidenrijk grasland opgroeien: ze komen 2,5 keer zo vaak als broedvogel terug, vergeleken met gruttopen die opgroeien op productiegrasland.

Het verschil in nestsucces is ook groot. In kruidenrijk grasland komt zo'n 50% van de gruttonesten uit, in productiegrasland ca 20%. Ook zijn gruttokuikens uit productiegrasland bij uitvliegen zo'n 15% lichter dan kuikens uit kruidenrijk grasland.

HOE

Hoe realiseer ik kruidenrijk grasland en kruidenrijke randen?

Kruidenrijk grasland ontstaat door langjarig extensief beheer, dus minder bemesten. Dit gaat het best op gronden die al enigszins verschaald zijn. Kruiden en zaden in de grond krijgen dan meer kans. Kies bijvoorbeeld percelen met (natuurlijke) beperkingen, perceelsranden of een strook langs het kavelpad.

Praktische tips:

- 1. Creëer een hoog waterpeil** - Een hoog waterpeil vertraagt het opwarmen van de bodem en de werking van bemesting. Hierdoor vertraagt de vegetatieontwikkeling en ontstaat meer structuurvariatie. Het heeft sterk de voorkeur al in de winterperiode het waterpeil omhoog te zetten, liefst tot op het maaiveld. *Zie factsheet 'Waterpeil'*
- 2. Bemest weinig of niet** - Bij weinig bemesting verliezen snelgroeiende grassoorten als Engels raaigras de concurrentie van kruiden. Zo vermindert de productie. Bemesting moet na het broedseizoen plaatsvinden. Uitzondering is ruige mest, dat ook voor het broedseizoen opgebracht kan worden. *Zie factsheet 'Bodemkwaliteit en bemesting'*
- 3. Verschaal door maaien en afvoeren** - De eerste jaren vaak meer dan 3x/jaar maaien en afvoeren. In de loop van de jaren naar 1x of 2x/jaar. Let bij maaien en afvoeren uiteraard wel op nesten en kuikens. *Zie factsheet 'Maaien'*
- 4. Beweid** - Beweidning zorgt, in combinatie met aangepaste bemesting, voor korte vegetaties in een gevarieerd patroon met langere vegetaties. Hierdoor zijn prooidieren beter beschikbaar en het biedt tegelijk dekking voor de kuikens. Met name de kuikens van kieviten, tureluurs en scholeksters profiteren hiervan. Het werkt alleen bij een productieniveau van minder dan 6 ton ds/ha/jaar. Vaak heeft verschralling echter de voorkeur. *Zie factsheet 'Beweidning'*
- 5. Creëer waterhoudende greppels** - Waterhoudende greppels brengen op perceelschaal variatie aan tussen vroeg en laat opwarmende vegetatieplekken en leiden zo tot variatie in korte en lange vegetatieontwikkeling. Zorg dat in maart-april-mei de greppels vol staan. *Zie factsheet 'Waterpeil'*
- 6. Zaaï een kruidenmengsel in** - Wanneer de kruidenrijkdom 'achterblijft' vanwege een verarmde zaadbron, is inzaaien met een kruidenmengsel een reële mogelijkheid. Zaaï in augustus of september en gebruik gebiedseigen zaaizaad. Breng wel eerst de uitgangssituatie op orde (hoog peil, geen voorjaarsbemesting, frequent maaien en afvoeren). Wanneer de uitgangssituatie nog niet op orde is, is inzaai gedoemd te mislukken (zonde van het geld, verwachtingen niet uitgekomen, teleurgestelde boer).

BEHEER

Hoe beheer ik kruidenrijk grasland?

Het beheer van kruidenrijk grasland is te sturen door de grondwaterstand, het bemestingsniveau en de mestsoort. In onderstaande tabel staan de richtlijnen weergegeven, met daarachter de (gemiddelde) gewasopbrengst en het tijdstip van de 1e snede.

Type grasland	Grondwaterstand	Bemestingsniveau	Type mest	Gewasopbrengst (droge stof)	1e snede
Bloemrijk grasland	meestal hoog: 0 tot -20 cm	laag: 0-25 kg N/ha	geen of 5 ton stal-mest/ha, jaarlijks tot 1x per 3 jaar	3-5 ton ds/ha/jaar	na 15 juli
Kruidenrijk grasland	meestal hoog: 0 tot -20 cm	laag: 25-50 kg N/ha	5-10 ton stalmest/ha/jaar	5-8 ton ds/ha/jaar	na 15 juni
Grasland met kruiden (grassenmix)*	varieert van <10 tot -80cm (veen), voor klei is -40 tot -80 cm ook al goed)	matig hoog: 50-200 kg N/ha	bijvoorbeeld 10-40 ton stalmest/ha/jaar, veelal meer dan 20 ton stalmest en/of 20 m3 drijfmest en ook kunstmest	> 8 ton ds/ha/jaar	tussen 15 en 30 mei

Bron: van der Geld et al. 2013 'Weidevogels in een veranderend landschap'

**Grasgroeisnelheid is vaak nog hoog. Weidevogelnesten komen hier vaak nog wel uit (latere broeders als eenden en zangvogels lopen nog wel gevaar), maar kuikens moeten wel door een dichte vegetatie bewegen, wat veel energie kost. Ook hier vaak te weinig voedsel voor kuikens. Nestbescherming nodig!*

Onderhoud kruidenrijk grasland door beperkt te bemesten, anders gaat de soortenrijkdom verloren. Denk aan 10 tot maximaal 15 ton ruige mest per hectare per jaar (minder is beter, zie schema hierboven) en, afhankelijk van de maaidatum, 0-10 kuub drijfmest (liever niet) en geen kunstmest. Het is heel belangrijk de mestgift goed af te stemmen op het moment van maaien. Dit om te voorkomen dat het gewas gaat legeren waardoor de kwaliteit (en de geur) terugloopt. Kies daarom liefst voor grassen en kruiden met een late doorschietdatum.

